

Людміла Бемякова
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

«ЗВЯЗДА» – НАЦЫЯНАЛЬНЫ БРЭНД БЕЛАРУСКАЙ МЕДЫЯСФЕРЫ

Правядзенне навукова-практычнай канферэнцыі з нагоды 100-гадовага юбілею друкаванага выдання пад эгідай кафедры перыядычнага друку Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (адзінай аўтарытэтной навукова-даследчай установы, якая на базавай прафесійнай аснове сістэмна ўзаемадзейнічае са СМІ) – з’ява надзвычай важная. Аналагаў форуму такога фармату, мабыць, і не было ў біяграфіі беларускіх нацыянальных друкаваных выданняў (іх больш за паўтары тысячы) і замежных, якіх удвая-ўтрыя больш вольна распаўсюджваецца ў інфармацыйнай прасторы нашай краіны.

Газета «Звязда» не проста старэйшае беларускае выданне на роднай мове з багатай, складанай, супярэчлівай гісторыяй. «Звязда» – нацыянальны брэнд, па якім пазнаюць, ці маглі б пазнаваць, ды і павінны пазнаваць сінявокую Беларусь.

Газета «Звязда» – векавая гісторыя нашай роднай старонкі. Сам працэс непарыўнага выхаду ў свет на працягу стагоддзя штодзённага грамадска-палітычнага перыядычнага друкаванага выдання – надзвычай адметны артэфакт нацыянальнай культурнай скарбонкі. Не згасла «Звязда» нават падчас нямецка-фашысцкай навалы 1941–1944 гг., што пацвярджаецца ўшанаваннем яшчэ адной слаўтай даты – 75-годдзя выхаду ў свет першага падпольнага нумара «Звязды» ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Гераічная гісторыя выдання ўвекавечана ў мемарыялах, назвах вуліц, пасмяротным прысваенні вышэйшай ўзнагароды Айчыны – Героя Савецкага Саюза – яе галоўнаму рэдактару Уладзіміру Амелянюку. Імя героя насіў і першы студэнцкі будаўнічы атрад факультэта журналістыкі, створаны ў год 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, дэсантаваны ў пасёлак нафтавікоў Стражавы Томскай вобласці ў 1974 г.

Вось як цяпер перада мною (кажучы словамі беларускага класіка, які жыў побач з Домам друку і часцяком заходжваў у рэдакцыю «Звязды») ды ў бухгалтэрыю: не толькі па ганарар, але і па... натхненне да мясцовых прыгажунь), як цяпер паўстаюць ужо далёкія гады апошняй чвэрці XX ст. Штодня віталіся з калегамі-супрацоўнікамі «Звязды», якая месцілася на другім паверсе старога Дома друку па Ленінскім праспекце, 77. А на трэцім – рэдакцыя газеты «Советская Белоруссия», якая адзначае сён-

ня свой сталы 90-гадовы юбілей. На чацвёртым – «Чырвоная змена», часопісы «Вожык», «Работніца і сялянка». Усе праходзілі праз калідоры першага паверха нашай «Сельскай газеты». Жывыя карэспандэнты. Сталыя загадчыкі аддзелаў. Члены рэдкалегій. Супрацоўнікі сакратарыята. Галоўныя рэдактары і іх намеснікі, што прыязджалі на «Волгах». У «Звяздзе» (пасля адметнага Васіля Андрэевіча Пыжкова, які ў выніку «разборак» пайшоў з рэдактарскай пасады на выкладчыцкую працу на журфак БДУ, стаў прафесарам, доктарам навук) кіраваў славыты Аркадзь Апанасавіч Тоўсцік, член Бюро Цэнтральнага Камітэта камуністычнай партыі Беларусі. Адкрыты і шчыры чалавек. Патрыёт.

Затым, падчас гарбачоўскай «перабудовы» і чарговага «азелянення» (г. зн. амаладжэння, альбо – ратацыі) кадраў, рэдактарскі рэй «Звязды» падхапіў выдатнік журфака Уладзімір Браніслававіч Наркевіч. Прышоў ён у «Звязду» з чырвоным дыпломам і паўнаўважна служыў ёй верай і праўдай амаль да самай сваёй пенсіі. Узорны ва ўсіх адносінах чалавек і журналіст. З яго каманды – сённяшнія супрацоўнікі журфака: дацэнт, кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры тэорыі і метадалогіі журналістыкі Таццяна Падаяк, выкладчыкі кафедры замежнай журналістыкі і літаратуры Уладзімір Здановіч, Леанід Лахманенка.

У спартыўнай зале друкарскага будынка выдавецтва ЦК КПБ у абедзенны перапынак «рэзаліся» ў валејбол. Заўзятым аматарам «зборнай «Звязды» быў загадчык аддзела агітацыі і прапаганды, зусім малады, Аляксандр Уліцёнак. Хутка ён стане ўласным карэспандэнтам па Беларусі цэнтральнага выдання Савецкага Саюза газеты «Правда». Потым, у самым пачатку 1990-х гг., яшчэ і... галоўным рэдактарам новай газеты «Свободные новости», якой, здаецца, ужо і няма на небасхіле нашай медыяпрасторы.

Выхаванец «Звязды» Мікалай Аляксандравіч Шлома (пасля стажыроўкі ў апарате ЦК КПБ, як і У. Б. Наркевіч) надоўга з гонарам зойме пасаду галоўнага рэдактара «Мінскай праўды». А намеснік галоўнага рэдактара «Звязды» Іван Макаловіч набыў аналагічную сваёй пасаду ў «Народнай волі» Іосіфа Сярэдзіча. Іосіф Паўлавіч у партыйна-савецкім друку таксама даслужыўся да намесніка галоўнага рэдактара «Советской Белоруссии». Як і Макаловіч, Сярэдзіч скончыў вышэйшую партыйную школу ў Маскве – Акадэмію грамадскіх навук пры ЦК КПСС, дзе рыхтавалі кадравую суперэліту будучага XXI ст. Стаў дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, што змяніў дзяржаўную сімволіку. І неўзабаве, ужо 2 кастрычніка 1990 г., як галоўны рэдактар падпісаў ў свет пілотны нумар «Народнай газеты». Гэта было першае афіцыйнае грамадска-

палітычнае выданне маладой суверэннай Беларусі – орган вышэйшай палітычнай парламенцкай улады пад бел-чырвона-белым сцягам. Лёс гэтай улады, як вядома, склаўся не лепшым чынам. Нягледзячы на наяўнасць «новай» – статутнай, амбіцыйнай, высокапрафесійнай прэсы, не абцяжаранай рудыментамі аналагавага друкарскага мыслення, утрымалася тая «дэмакратычная» ўлада нядоўга, і нядобрым словам віскулёўскі перыяд згадваюць і сёння нават далёка ў свеце. Арганізацыйныя захады парламенцкай дзяржаўнай улады той пары: па партыйным узору, на прапагандысцкай аснове, з партыйна-камсамольскім запалам стварыць новую афіцыйную «сваю» прэсу на змену старых штодзённых газет «Звязда», «Советская Белоруссия», аграрнай «Сельской газеты» – не далі і не маглі даць станюўчага выніку. Без трывалага навукова-тэарэтычнага падмурка. Без адпаведнай канструктыўнай і стваральнай дзяржаўнай стратэгіі. Ганебным і гвалтоўным руйнаваннем усёй «старой» сістэмы: прэсы, эканомікі, сацыяльнай сферы, сілавых структур. «Стары» друк застаўся жыць, хаця і вельмі цяжка пацярпеў. Пакрыху трансфармуючыся, амаладжаючыся, мадэрнізіруючыся, на дыгiтальнай аснове, адзначае ж стагадовыя і 90-гадовыя юбілеі! А «новым-маладзенькім» – куваць ды куваць да іміджу нацыянальных брэндаў.

Мой сённяшні калега па кафедры перыядычнага друку, дацэнт, кандыдат філалагічных навук Уладзімір Канстанцінавіч Касько таксама выпускнік Акадэміі грамадскіх навук ЦК КПСС. Са звяздоўскай загартоўкай зойме пасаду галоўнага рэдактара «Чырвонай змены», затым – выдавецтва «Універсітэцкае».

«Чырвоная змена», безумоўна, яшчэ адзін нацыянальны брэнд, тыраж якой дасягаў больш за 70 тыс. асобнікаў. Калыска творчасці маладых паэтаў, драматургаў, пісьменнікаў Беларусі. Кузня прафесіяналаў журналістыкі. Адсюль, з «Чырвонкі», у свой час прыйшлі ў «Звязду» (ужо нябожчыкі) – патрыярх беларускай журналістыкі, душа калектыву Барыс Васільевіч Стральцоў, які пяройдзе ў канцы 1960-х гг. на журфак БДУ загадчыкам кафедры савецкай (потым сучаснай) журналістыкі, на базе якой створана кафедра перыядычнага друку. Стане прафесарам, доктарам філалагічных навук. Сумленне і гонар «Звязды», намеснік галоўнага рэдактара Раіса Фёдараўна Самусенкава прысвяціла 75-гадоваму юбілею «Чырвонай змены» (1996) грунтоўную навукова-публіцыстычную працу. Яе дачка, мая аднакурсніца па журфаку, Вольга Леанідаўна Булёнава (Шаўко) па слядах маці дасягнула пасады намесніка галоўнага рэдактара «Чырвонай змены», а пасля закрыцця газеты ў 2002 г. працавала да выхаду на пенсію ў «Звяздзе». З «Чырвонкі»

ў «Звязду» прыйшоў і мой афіцыйны апанент па абароне кандыдацкай дысертацыі (1993), па жыцці – шчыры, па-сяброўску прасцецкі чалавек, кандыдат гістарычных навук Анатоль Фёдаравіч Мяснікоў.

А якая цудоўная бібліятэка была ў «Звяздзе»! І яе супрацоўніцы-разумніцы Святлана Марозава, Вера Павядайла. Вера Васільеўна потым шмат гадоў будзе «гаспадыняй» «Звязды» – загадчыцай рэдакцыі.

Творчы рэй старэйшага пакалення фотакарэспандэнтаў Фёдара Бачылы, Мікалая Амельчанкі заўзята падхапілі сапраўдныя фотамайстры, выпускнікі журфака, ужо таксама вельмі сталыя Яўген Пясецкі, Анатоль Кляшчук і новая глыбокая творчая плынь «Звязды», «Чырвонай змены» і іншых «старых» і «новых» выданняў.

Новае толькі тады зможа стаць нацыянальным брэндам, калі будзе не толькі амбіцыйна, па-наватарску і нават лепш, але і даўжэй службыць сваім чытачам, слухачам, глядачам — мэтавай агульнанацыянальнай і знешненацыянальнай масавай аўдыторыі.

З векавым юбілеем, «Звязда»! Наш нацыянальны брэнд! Наш нацыянальны гонар!

Славуты юбілей – падстава для шчырых добрых слоў і ўспамінаў. Але навуковы жанр вымагае засяродзіць ўвагу не толькі на рэтрапоглядах, але і на абставінах, якія адкрывалі б аптымістычныя далягляды будычыні. Справа не ў тым, што, на вялікі жаль, няма сярод нас на стагадовым юбілеі многіх і многіх адмысловых майстроў пяра, што няма бібліятэкі «Звязды». Як няма і ўнікальнага збору кніг бібліятэкі рэдакцыі «Сельскай газеты», якая сёння з самастойнага выдання пера-тварылася ў даччынае выданне холдынга «Советская Беларуссия. СБ. Беларусь сегодня». Ды няма гадоў пятнаццаць і «Чырвонай змены», што стала ўкладышам-дадаткам аднаго з нумароў «Звязды», што выходзіла раз на тыдзень. Тыраж самой «Звязды» ў разоў дзесяць (!) меншы, чым быў у свае лепшыя часіны. А адносна высокага рангу нацыянальнага брэнда? Уявіце, на кожны са 118 раёнаў Беларусі трапляе менш за 200 асобнікаў газеты «Звязда». Тое ж тычыцца «Народнай газеты», тыраж якой пры І. П. Сярэдзічу перавышаў 800 тыс. асобнікаў, што ў 25–30 разоў (!) больш за сённяшні. І «Сельскай газеты», якая ў першыя гады прэзідэнцкага праўлення мела тыраж больш за 150 тыс. асобнікаў. Выходзіла шэсць разоў на тыдзень. Падтрымлівала ўнікальны курс «беларускай мадэлі» на выніковую перабудову аграрнага сектара не праз фермерызацыю і «куплю-продаж» зямлі, а праз мадэрнізацыю арганізацыйна-тэхналагічнага і тэхнічнага комплексу гаспадарання ў полі, на фермах, перапрацоўчых, гандлёвых, сховішчных, транспарт-

ных, навуковых, машынабудаўнічых устаноў – па ўсім агралагістычным спектры.

Хто і дзе сёння пра гэта піша? А калі хто і піша, дык дзе эффект? Рэспубліканскія газеты, якія павінны былі б ужо нарэшце стаць цэнтральнымі ў суверэннай прэзідэнцкай краіне, не толькі не трапляюць у замежнае асяроддзе, але нават і не ў кожную беларускую хату прыходзяць. Добра, калі ў сярэднім адзін – два нумары на вёсачку. Ды дзе-нідзе яшчэ чытаюць прэсу ў гарадах, што трапілі ў абдымкі павуціннай Сеткі. Усё вакол, здаецца, няблага, а як прыгледзіцца...

Стан, у якім апынуўся афіцыйны перыядычны друк і так званая «якасная» (звышчытабельная у той жа апошняй чвэрці ХХ ст.) друкаваная прэса на ўсёй постсавецкай прасторы, безумоўна, заслугоўвае арганізацыі канструктыўнай дыскусіі самага высокага кшталту па актуальных пытаннях шырокага праблемнага поля. Пытанні датычацца не толькі і не столькі прыватных і вузкапрафесійных праблем функцыянавання сучаснай нацыянальнай медыясферы, але і праблем міждысцыплінарнага характару, якія маюць насычаную агульнагуманітарную нагрузку, альбо, прасцей гаворачы, ідэалагічную насычанасць.

Неабходнасць кваліфікаванага навукова-тэарэтычнага абгрунтавання функцыянальна-структурных трансфармацый прафесійнай журналісцкай дзейнасці ў перыяд інтэграцыі беларускай інфармацыйна-камунікатыўнай прасторы ў глабальны медыяльны працэс абумоўлена шэрагам фактараў і ўнікальнасцю функцыянальна-структурнай нагрузкі так званай «якаснай» прэсы і аналітычнай журналістыкі. Інфармацыйнае суправаджэнне дзяржаўнай стратэгіі, як і інфармацыйнае забеспячэнне масавай аўдыторыі ў эпоху тэхнагеннай цывілізацыі, з характэрным для яе высокім узроўнем аб'ектыўна існуючых і перманентна ўзнікаючых праблем, набывае ўласцівасці дамінуючага фактара развіцця грамадства, суверэнных краін і чалавецтва ў цэлым. Грамадска-палітычныя выданні – эфектыўны інструмент у сістэме інфармацыйнага забеспячэння сучаснай Беларусі. Нацыянальная прэса такога кшталту здольная стаць заслонам дэструктыўным з'явам і, наадварот, – быць каталізатарам прагрэсіўных змен праз сутнаснае рэчаіснае адлюстраванне самых розных падзей, з'яў, ідэй, фактаў.

Газета «Звязда» захавала статус афіцыйнага парламенцка-ўрадавага выдання. Зберагла канцэптualныя прынцыпы змястоўна-тэматычнай і кампазіцыйна-графічнай мадэляў так званай якаснай прэсы, альбо аналітычнай (некамерцыйлізаванай) журналістыкі, канцэптualнымі прынцыпамі якой з'яўляюцца свежая навіна, праўдзівая аналітыка,

мастацкі вобраз, інфармацыйнае забеспячэнне і канцэптуальная творчая распрацоўка стратэгічных напрамкаў дзяржаўнай дзейнасці. І гэта галоўнае. Межаў дасканаласці няма, не было і не будзе. Іншая справа, што журналістыка (і асабліва яе брэндавыя нацыянальныя выданні) Рэспублікі Беларусь – краіны з адкрытай інфармацыйнай прасторай, геапалітычнае становішча якой супадае з адным з самых насычаных стратэгічных цэнтраў сучаснай Еўропы і Еўразіі, – павінна знайсці і заняць адпаведную і адэкватную нішу не толькі ў кожным нацыянальным куточку і мястэчку роднага наваколля, але і на перанасычаных сусветных інфармацыйных рынках. Стаць пазнавальнай і рэйтынгавай у бясконцай глабальнай медыяпрасторы свету.

XXI ст. адкрывае новыя далягляды перад нацыянальным і айчынным перыядычным друкам. Ставіць перад гэтым сегментам нацыянальнай медыясферы, як і перад усёй прэсай афіцыйнага грамадска-палітычнага кірунку (тэлебачаннем, інфармацыйнымі агенцтвамі, радыё- і вэб-журналістыкай, мабільнымі дадаткамі мультымедыя) адказныя задачы. Іх вырашэнне і дасягненне пастаўленых мэтаў пралягае праз пашырэнне творчых стасункаў між тэорыяй і практыкай. Праз узмацненне эфектыўнасці ўзаемадзеяння навукоўцаў гуманітарнай сферы, творчых калектываў і асоб, таленавітых прадстаўнікоў дзяржаўных устаноў.

Бурідэ

Белорусский государственный университет

ПЕРСПЕКТИВЫ СОТРУДНИЧЕСТВА КИТАЙСКИХ И БЕЛОРУССКИХ СМИ

Средства массовой информации играют важную роль в активизации международных отношений, содействуя формированию позитивного отношения к межгосударственному сотрудничеству в различных сферах. За последние 25 лет истории развития межгосударственных отношений между Китаем и Беларусью СМИ стали ключевым мостом между двумя странами в сфере экономического, политического и культурного обмена, освещая достижения в области политического и дипломатического взаимодействия [1]. Современные технологии СМИ позволяют выходить за рамки национального масштаба и воздействовать на глобальное информационное пространство. Китайская Народная Республика и Республика Беларусь установили дипломатические отношения в 1992 г. [2].